

Ville Vehmasaho

AMMATTI-IDENTITEETTIÄ ETSIMÄSSÄ

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Esittävän taiteen koulutusohjelma
Kesäkuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Kesäkuu 2017	Tekijä/tekijät Ville Vehmasaho
Koulutusohjelma Esittävän taiteen koulutusohjelma		
Työn nimi AMMATTI-IDENTITEETTIÄ ETSIMÄSSÄ		
Työn ohjaaja Minna Koivula		Sivumäärä 18
Työelämäohjaaja -		
<p>Tämä opinnäytetyö tutki teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteetin rakentumista ja sen muuttumista. Narratiiviseen muotoon kirjoitettu tutkimus pohjautui kirjoittajan omiin kokemuksiin koskien hänen oman ammatti-identiteettinsä kehitystä eri elämänvaiheissa. Yläasteelta lukion kautta insinööriopintoihin, teatteriharrastuksen löytymisestä teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoihin, opintojen kautta muihin töihin ja sieltä takaisin teatteri-ilmaisun ohjaajalle ominaisen työn pariin. Opinnäytetyön tekijä lähestyi tutkimuskysymystään ammatti-identiteetti, luovuus ja luova työ käsitteiden kautta.</p> <p>Kyseessä on fenomenologinen tutkimus, joka käyttää tukena tutkimuskyselyjä jotka sisältävät kokemuksia jo valmistuneiden ja työelämään siirtyneiden teatteri-ilmaisun ohjaajien ammatti-identiteettien rakentumisesta ja muutoksista.</p> <p>Tutkimuksessa todetaan ammatti-identiteetin rakentumisen olevan yksilökohtainen, mutta sisältäen yhteisiä piirteitä teatteri-ilmaisun ohjaajien keskuudessa.</p>		
Asiasanat Ammatti-identiteetti, luovuus, luova työ, teatteri		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date June 2017	Author Ville Vehmasaho
Degree programme Performing Arts		
Name of thesis LOOKING FOR A PROFESSIONAL IDENTITY		
Instructor Minna Koivula	Pages 18	
Supervisor -		
<p>This thesis examines the construction and transformation of the professional identity of a drama instructor. The narrative form of research is based on the writer's own experiences regarding the development of his own professional identity at different stages of life. From the early years of high school to engineering studies, through the stages of founding theatrical hobbies and eventually the drama instructor's studies, trying unartistic work and then getting back to the professional field of the drama instructor. In his research, the student discusses key concepts such as professional identity creativity and creative work.</p> <p>This is a phenomenological study that utilizes research questionnaires that include experiences of the change of professional identities of graduates who have moved to working life.</p> <p>The study concludes that the construction of professional identity is unique, but includes common features among the drama instructors.</p>		
Key words creativity, drama, identity, professional, theatre		

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT**

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA KESKEISET KÄSITTEET.....	2
2.1 Fenomenologinen tutkimus.....	2
2.2 Narratiivisuus.....	2
2.3 Haastattelut.....	2
2.4 Identiteetti ja ammatti-identiteetti.....	3
2.5 Luovuus.....	4
3 HAUSSA AMMATTI-IDENTITEETTI.....	5
3.1 Ammatti-identiteetti ilman ammattia sekä harharetkiä.....	5
3.2 Pelottomuutta ja intoa Kokkolassa.....	7
3.3 Luovuuden tuskaa ja luopumista.....	10
3.4 Jotain aivan muuta.....	12
3.5 Paluu tulevaisuuteen.....	13
3.6 Kysymyksiä.....	13
3.4 Haastateltavien vastauksia.....	14
5 POHDINTAA.....	17
LÄHTEET.....	19

1 JOHDANTO

Oltuani toista vuotta poissa teatterin maailmasta, olen alkanut tarkastelemaan sitä uudesta näkökulmasta. Elämänkaareni varrella myöhään itselleni omaksumani maailma tuli itselleni yllättäen ja tullessaan käänsi se koko elämäni suunnan. Se on vienyt minut läpi mahtavien kokemusten, tutustuttanut minut toinen toistaan upeampiin ihmisiin, opettanut mitä jännittävimpiä asioita, se on myös ollut eräänlainen löytöretki minuuteen, jossa joka käänteessä on löytynyt jotain uutta ja ihmeellistä. Opiskeltuani teatteri-ilmaisun ohjaajan opintoja lähiopetuksen päättymiseen asti, oli aika minun ottaa hieman etäisyyttä teatteriin. Nyt ajan ollessa kypsä, ja saatuaani motivaation takaisin opintojen loppuun suorittamista varten, on aika palata tuohon teatteri-ilmaisun ohjaajuuden ytimeen. Tilanne on jännittävä, olen viimein valmistumassa ja tarkoitus olisi alkaa varsinaisesti tekemään teatteri-ilmaisun ohjaajan työkuvaan liittyviä töitä. Nyt olen suurien kysymysten äärellä: Miten olen tähän päätenyt? Miten tästä etenen?

Näistä henkilökohtaisista itseäni koskevista identiteettiin ja ammatti-identiteettiin liittyvistä kysymyksistä olen päättänyt muotoilla tutkimuskohteeni. Olen kokenut niin suuren muutoksen omassa itsessäni, että haluan ylipäätään tutkia teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteetin rakentumista. Kuinka se rakentuu ja minkälaiseksi lopulta muodostuu teatteri-ilmaisun ohjaajuus? Onko sillä jotain tiettyä muotoa? Haluan avata omat kokemukseni näkyville, nähdä mistä palasista ammatti-identiteettini on rakentunut ja tutkia missä suhteessa se näyttäytyy tietopohjan valossa. Teatteri-ilmaisun ohjaajuuden ollessa luovan työn ammatti, haluan nähdä onko merkit luovuuteen ollut näkyvissä aina? Vai olenko kohdentanut sen aiemmin vain väärään paikkaan? Mikä on teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteettikäsitys suhteessa henkilökohtaiseen minä-käsitykseen? Aion työssäni verrata kokemuksiani myös haastattelemieni jo työelämässä vaikuttavien teatteri-ilmaisun ohjaajien kokemuksiin.

Lähdekirjallisuutena keskeisimpinä käytän Peik Aukeantauksen (2007) ”Olenko luova?” ja Ritva Haavikon ja Jan-Erik Ruthin (1985) toimittamaa ”Luovuuden ulottuvuudet”-teoksia pohjustaakseni luovuuden määritelmää. Tutkimusmenetelmiä avaan Teatterikorkeakoulun opintomateriaaleilla sekä Jari Metsämuurosen (2016) ”Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä”-teoksella.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA KESKEISET KÄSITTEET

Tässä luvussa avaan fenomenologista tutkimusmenetelmää ja miksi olen valinnut sen tutkimustavakseni. Perustelen tutkimuksen narratiivisen muodon ja avaan tutkimuksen kannalta keskeisiä käsitteitä.

2.1 Fenomenologinen tutkimus

Fenomenologian yhtenä luojusta pidetään saksalaista Edmund Husserlia (1859-1938). Häntä kiinnosti asioiden perimmäinen olemus ja hänen pyrkimyksenään oli kuvata asioita sellaisena kuin ne oli. Hän pyrki pois teoreettisen ja metafyyssisen käsitteistön avulla kuvaamisesta, vaan sen sijaan pyrki analysoimaan kokemuksia sellaisina kuin ne kokijalle näyttäytyvät, totuus kumpuaisi välittömästä subjektiivisesta kokemuksesta. Husserlin kehittämässä fenomenologisessa menetelmässä ns. fenomenologisessa reduktiossa on ajatuksena korvata luontainen asenteemme asioihin fenomenologisella asenteella, eli ajatuksena on viivästyttää luonnollista suhtautumista asioihin ja sulkea kokemisesta ennakko-oletukset. (Rouhiainen 2007.)

2.2 Narratiivisuus

Käytän tutkimuksessa fenomenologista lähestymistapaa narratiivisen sisällön analyysiin. Teija Löytönen (2013) kertoo kirjoituksessaan narratiivisessa tutkimusotteessa käytettävien kertomuksia tutkimuksen kohteena. Hän kertoo kertomuksellisuuden auttavan hahmottamaan kokonaisuuksia, jotka rakentuvat kertojan kertomista yksittäisistä tulkinnoista ja merkityksistä. Tutkimuksessani on omakohtainen jäsenelty kertomus ammatti-identiteettini muutoksesta ja kehittämisestä. Muutoksen Löytönen mainitsee yhtenä esimerkkinä tutkimuksen kohteista, jolloin narratiivinen ote on mielestään erityisen käyttökelpoinen. Fenomenologisia tutkimuskohteita tutkimuksessani ovat omat sekä haastateltavien kokemukset.

2.3 Haastattelut

Narratiivisen tutkimuksen ollessa subjektiivinen, ja teatteri-ilmaisun ohjaajan työkentän ollessa monimuotoinen, on pelkän narratiivin pohjalta huono tehdä laajoja yleistyksiä. Teatteri-ilmaisun

ohjaajan koulutusohjelman opintosuunnitelman keskeiset tavoitteet omaa vuosikurssiani koskien avaavat työkentän monimuotoisuutta:

Teatteri-ilmaisun ohjaaja on monipuolinen osaaja, joka toimii laaja-alaisesti teatterin kentällä. Työalueina ovat mm. erilaiset harrastajateatterin ohjaustehtävät, kasvatus- ja hyvinvointityön kehittämistehtävät sekä kulttuuripalveluiden tuottaminen. Opintojen kuluessa opiskelija oppii tunnistamaan ja ymmärtämään osallistavan ja esittävän teatterin ominaispiirteet. Opiskelija saa valmiuksia soveltaa oppimaansa erilaisissa toimintaympäristöissä. Opiskelija osaa hyödyntää omaa kulttuuriperintöään kohdatessaan erilaisia nykykulttuurin ilmiöitä. (Centria-ammattikorkeakoulu 2011.)

Tutkimuksessani käytän avointa haastattelua. Erilaisiin töihin lähteneet teatteri-ilmaisun ohjaajat antavat omia näkökulmiaan kokemuksistaan, ja siitä voidaan tarkastella yhteneväisyydet ja erot omien kokemusteni suhteen. Avoin haastattelu soveltuu käytettäväksi Jari Metsämuurosen (2006, 239) mukaan tilanteissa joissa:

1) Eri henkilöiden kokemukset vaihtelevat paljon, 2) kun käsitellään huonosti muistettavia asioita (menneisyyttä) tai 3) heikosti tiedostettuja seikkoja, 4) kun tutkittavia on vähän tai 5) kun aihe on arkaluontoinen ja tutkittavan ja tutkijan välillä on positiivinen suhde.

2.4 Identiteetti ja ammatti-identiteetti

Itsessään identiteetti käsitteenä on se, joka määrittää meidät ihmisiksi ja sen keitä me olemme. Identiteetti ei ole pysyvä asia vaan se muovautuu läpi elämän sosiaalisen kanssakäymisen myötä. Muodostumiseen vaikuttaa minkälaisissa ryhmissä yksilö on ollut, ja kuinka sitoutunut ja samaistunut hän on ollut kyseisiin ryhmiin. (Hokkila 2013, 11-12 [Gioia 1998; Hall 1999].)

Ammatillinen identiteetti on ihmisen käsitystä itsestä, jonka hän on muovannut elämänsä aikana. Se on yksilön käsitys millaisena hän näkee itsensä ammatillisena toimijana. Tarkasteluhetkellä ammatilliseen identiteettiin sisältyy myös käsitys mihin yksilö kokee kuuluvansa, ja millaiseksi hän haluaa ammatissaan tulla. (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46.) Ammatti-identiteetti on sosiaalinen identiteetti joka muotoutuu työyhteisöön kuulumisesta. Se on dynaaminen ja sen merkitys ja voimakkuus muuttuu elämän aikana. (Hokkila 2013, 14 [Eteläpelto 2007, 108].)

2.5 Luovuus

Luovuuden määrittäminen on monimutkaista, eri lähteitä selatessani törmäsin useisiin yrityksiin. Tässä pyrin avaamaan tämän tutkimuksen kannalta olennaisia määritelmiä. Peik Aukeantaus (2007, 14) etsii teoksessaan "Olenko luova?" määritelmää luovuudelle. Hän mainitsee teoksen alussa luovuuden määritelmiä kootessa päästävän kymmenistä jopa satoihin määritelmiin. Hän myös päätyy itse hakemaan omien pohdintojensa kautta määritelmää, ja muutaman askeleen jälkeen hän päätyy määritelmään "Luovuus on kyky tuottaa tarkoituksellisesti merkittävää ja ainutlaatuista." (Aukeantaus 2007, 24). Samaisessa teoksessa hän mainitsee luovuuden yhdistettävän monesti tieteeseen ja taiteeseen, mutta kumoaa käsityksen ja esittää esimerkin luovuuden jaottelusta eri tyyppeihin:

1. Arkipäivän luovuus
2. Luovuus työelämässä
3. Luovuus tieteessä
4. Taiteilijan luovuus

(Aukeantaus 2007, 57.)

Yleisemmin hyväksytyimmistä määritelmistä Ruth (1985, 14-22) mainitsee; luovuuden olevan jollain tavalla omaperäisen oivalluksen syntyä. Omaperäisyyden lisäksi Ruth jatkaa todeten joustavuuden ja sujuvuuden olevan myös luovuudelle ominaisia piirteitä. Luovaa prosessia ja ongelmanratkaisua pidetään niin samankaltaisena, että ne voidaan usein mieltää samaksi asiaksi. Ruth esittelee yleisemmin siteeratun ongelmanratkaisun vaiheteorian, jonka laatimisesta vastaa George Wallas (1926). Kyseisen nelivaiheisen teorian vaiheet ovat:

1. Valmistautuminen - tiedostetaan ongelman luonne.
2. Hautuminen - sananmukaisesti jätetään hautumaan jos ratkaisua ei heti löydy.
3. Oivaltaminen - tilanne jossa ratkaisu tulee mieleen.
4. Todentaminen - ratkaisuvaihtoehtojen testaus ja arviointi, lopputuloksena luova tuote.

3 HAUSSA AMMATTI-IDENTITEETTI

Tässä luvussa on tutkimukseni narratiivinen osuus jossa käsittelen ammatti-identiteettini kehitystä läpi elämänvaiheiden. Aloitan muistoista lapsuudesta ja käyn läpi vaiheittain kehitykseni aina tämän tutkimuksen kirjoitushetkeen asti.

3.1 Ammatti-identiteetti ilman ammattia sekä harharetkiä

Olen jo pienestä lapsesta asti ollut kovin vilkkaan mielikuvituksen omaava. Peruskoulun alimmilla luokilla olin monesti se joka kertoi muille lapsille minkälaisessa maailmassa yhteinen tarinavetoinen leikkimme tapahtui. Olin maailman rakentaja ja myös ylin jumala, joka ehdottomin säännöin kertoi kuinka kyseisessä leikkityöelämässä voidaan toimia. Mikäli jonkun toisen leikkijän ehdotus ei sattunut toimimaan yhteisessä maailmassamme, muutin ehdotukset siten ettei maailmamme rakennettu, testattu ja hyväksi todettu eheys kärsi. Aika kultaa muistot ja niin myös leikkien "ohjaajan"-roolini saattaa muistoissani olla suurempi kuin se todellisuudessa olikaan.

Omaa ammatti-identiteettiäni ja sen kehitystä en voi lähteä pohtimaan saamatta mieleeni ensimmäistä muistoa hetkestä, jolloin sain ajatuksen siitä mikä haluaisin olla isona. Mieleeni on syöpynyt hetki lapsuudesta, jossa leikkiessäni Legoilla päätin jostain syystä rakentaa jonkinlaisen lentävän härvelin, joka koostui vain yhden värisistä palikoista. Käytyäni esittelemässä valmista härveliä vanhemmilleni he sanoivat jotain tyyliin "Oletpas kekseliäs, susta taitaa tulla insinööri". Niin taitaa, taisin tuolloin itsekin tuumia.

Ylä-aste aikoihin, jolloin peruskoululaitos hellästi pakotti minut ottamaan kantaa painavaan kysymykseen: "Mitä sinä haluat tehdä työksesi koko loppuelämäsi". Muistan kysymyksen olevan painostava. Se saatiin kuulostamaan siltä kuin nuoren 15-vuotiaan pojan päätös tulevasta koulupaikan valinnasta olisi se mikä tulee ratkaisemaan koko tulevan elämän kulun. Kova päätös, varsinkin nuorelle jota kiinnosti kaikki ja ei mikään.

Päätös tuli itse itseäni pakottaen: lähdin lukioon miettimään. Tämä päätös oli hyvä sille puoliskolleni jota kiinnosti kaikki, mutta kamala sille puoliskolle jota ei kiinnostanut mikään. Kamppailu mielenkiinnon ylläpitämisestä opiskelussa jatkui ylä-asteen jälkeen yhä mielipuolisena.

Lukiosta selvittyäni oli seuraava ammatinvalinnan hetki jo helpompi. Minua kiinnosti ohjelmointi ja ennen kaikkea tietokonepelien tekeminen. Looginen askel, ja yksi ainoita mahdollisia sellaisia tuohon maailman aikaan tämän unelman saavuttamiseksi, oli hakea insinööriopintoihin. Tiesin että tämä tie tulisi sisältämään enemmän vähemmän mielenkiintoisia opintoja kuten matemaattiset aineet, ja luovempi puoli olisi toissijaista.

Tuolloin käsitykseni luovista ihmisistä, luovuudesta ja luovasta työstä oli se että on olemassa niitä tyyppisiä jotka eivät ole lapsuudesta asti muuta tehneet kun piirtäneet, askarrelleet, musisoineet ja esiintyneet. Pelien tekemisen tiesin vaativan jonkinlaista luovuutta, mutta näin sen tulevan insinöörien ongelmaratkaisukeskeisyyden kautta. Ongelmanratkaisussa ja luovuudessa onkin nähty olevan niin paljon yhteneväisyyksiä että joissakin luovuutta käsittelevissä tutkimuksissa niitä on pidetty toistensa synonyymeina (Haavikko & Ruth 1984, 22.)

Pelejä en ehtinyt tekemään, kun en saanut motivaatiotani pidettyä. Kaipasin konkreettista tekemistä, luomista, en hitaasti motivaatiota tappavia matemaattisia aineita. Voisin nähdä että kaipaamani luovuus ei ollut sittenkään ollut Aukeantauksen (2007, 57) jaottelun mukainen tieteellinen luovuus. Pelastukseksi saapui rohkeus kokeilla esiintymistä stand upin ja harrastajateatterinäytteleminen muodossa. Sain kuulla teatterista ylistystä harrastuksena, ja rohkaisua siinä muodossa että minussa voisi olla lahjoja lavalle, olenhan kavereiden keskuudessa rooliltani ollut aina eräänlainen pelleilijä. Stand up taas oli täysin mielivaltaista rajojen kokeilua itselleni, henkilölle joka on saanut lähes traumaiksi luokiteltavia tunteita yksin pidettävistä kouluesitelmistä, jossa toisten oppilaiden porautuvat katseet ovat tuntuneet kuin koko olemustani kohtaan oltaisiin hyökätty.

Esiintymiskokemusten onnistuttua ja niistä huumaantuneena sain innon heittäytyä ja päättää insinööriopintoni. En siksi että haluaisin näyttelijäksi, vaan koin että teatterin maailmassa olisi jotain joka voisi olla se ”mun juttu”. Näyttelijänä ollessani koin lähes välittömästi suuremman palon ohjaamiseen, vaikka näin sitä vain sivusta, ohjattavana. Opintoni lopetettuani hain teatterialan koulutukseen, joka ruokkisi tätä intoa teatteria kohtaan, ja antaisi minulle vastauksia siihen kutsumuksen pilkahdukseen jonka olin saanut, mutta jota en vielä ollut järkevästi jäsennellyt itselleni. Olihan minulla taustalla vasta ensikosketus teatterista.

Tuota elämän kokonaisvaltaista suunnanmuutosta olen pohtinut. Kuinka uskalsin tehdä näin suuren askeleen, todella pienellä varoajalla ja pienellä kokemuksella? Toki oli paljon ulkoisia tekijöitä, mutta suunnanmuutos oli niin valtaisa että uskon sen jollain tavalla liittyvän intuitioon. Aukeantaus (2007,

55) näkee intuition kuuluvan kutsumaansa ”luovuuden kovaan ytimeen”. Hän kertoo intuitioon vaikuttavan kaikki mitä yksilö on kokenut ja tehnyt. Aukentauksen kiteytys ”Intuitio on päättelyä ennen todistuksen ilmaantumista tai toteamista” antaa itselleni ymmärryksen että olen aina tiennyt pitäväni uuden luomisesta ja esiintymisestä, nyt minulle vain aukeni tilaisuus, jossa saatoin nähdä tämän intuitiivisen mahdollisuuden muutokseen. Myös Tony Dunderfelt (2008, 20-25) kertoo ”Intuitio” teoksessaan intuition syntyvän vastauksena omiin tavoitteisiimme ja tarpeisiimme, ja että järki ja intuitiivinen tunteiden sanoessa eri asioita, järki pohjautuisi yhteiskunnalta ja vanhemmilta opittuihin käytösmalleihin, kun taas intuitiivinen aavistus olisi oman ydinminän tunnetta sitä mikä minulle olisi parasta. Heittäytymishetkestä asti olen pyrkinyt yhä enemmän tiedostamaan ja hyödyntämään intuitiivista ja spontaania puolta itsessäni.

3.2 Pelottomuutta ja intoa Kokkolassa

Suunnanmuutoksen aikana tiesin ettei näyttöleminen olisi itselleni se juttu mistä saisin kaikista eniten irti, vaan se että haluaisin viedä teatterin ilosanomaa eteenpäin siitä tietämättömille. Halusin tuoda teatterin näkyviin sellaisille ihmisille joille se voisi tehdä hyvää. Itseni kaltaisille jotka eivät koskaan lapsuudessaan tai nuoruudessaan nähneet potentiaalia itsessään, juuri mihinkään. Halusin auttaa ihmisiä, jotka ovat esimerkiksi ujoja tai joilla on sosiaalisen kanssakäymisen kanssa haasteita. Huvitun muistellessani noita ajatuksia joita mietin tuohon aikaan loikatessani toiseen koulutukseen, toiseen maailmaan. Tunne siitä, kun ei tiedä mitä teatteri-ilmaisun ohjaajuus on, vaikka näkisin ajatusteni olleen jo varsin teatteri-ilmaisun ohjaajamaisia.

Teatteri-ilmaisun ohjaaja työskentelee yleensä alan opetus- ja suunnittelutehtävissä taiteen perusopetuksessa ja harrastajakentällä. Hän voi myös työskennellä esiintyjänä tai ohjaajana teatterissa. Teatteri-ilmaisun ohjaaja voi toimia myös sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. (Wikipedia 2017.)

Edellä olevan kaltaista, suhteellisen hyvin yhteenvedävää teatteri-ilmaisun ohjaaja nimikkeen kuvausta ei löytynyt Wikipediasta, muistan katsoneeni. Opintojen alkaessakaan en tiennyt juuri mitään, toki olin lukenut koulutusohjelmakuvauksen, ja hieman kuullut jo opiskelevilta mitä on luvassa. Elina Jalkanen (2011, 55) kertoo teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattinimikkeen sisältöä pohtivassa opinnäytetyössään nimikkeen epämääräisyyden vaikuttavan negatiivisesti yleisesti opiskelijoihin opintojen alussa. Olen samaa mieltä, itse teatterimaailman noviisina olin enemmän ymmällä siitä, että millaisen ammatillisen kokonaisuuden kaikenlainen leikkiminen ja erilaiset vuorovaikutustekniikat rakentavat. Negatiivinen

vaikutus näkyi enemmän oman ammatillisen minäkäsityksen kautta. Ammatti-identiteetti sisältää kuitenkin myös kokemuksen siitä millainen ammatillinen toimija tulee olemaan (Eteläpelto & Vähäsantanen 2010, 46.) Epävarmuus tulevasta teki ammatti-identiteetistäni epävakaan, joka muutenkin oli murroksessa siirryttyäni vasta toisesta ammattikunnasta.

Hämmäntävän ensimmäisen opiskeluvuoden jälkeen aloin hiljalleen saada kiinni mistä koko teatteri-ilmaisun ohjaajuudessa on kyse. Ensimmäinen vuosi oli opintokokonaisuudeltaan paljolti teatterin perusteisiin puretuva opiskelua, ja sen lisäksi oli erilaisia ryhmäytymiseen tähtäviä osioita. Molemmat osa-alueet loivat vankan pohjan jatkolle. Siirtyminen perusteista pidemmälle, lähemmäs kohti teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatillista kokonaiskuvaa, antoi paremman kokonaiskuvan ammatista. Ryhmäytyminen oli mielestäni, jos ei täysin, niin ainakin lähes yhtä arvokasta kuin edellä mainittu perusteista eteenpäin siirtyminen. Integroituminen osaksi ryhmää sai minut hiljalleen luopumaan alemmuuden tunteesta muita ryhmäläisiä kohtaan, joista osa oli harrastanut teatteria kauankin. Hokkila (2013, 11-12) mainitseekin ryhmien vaikutuksen ammatti-identiteetin rakentumiseen, niihin sitoutumisen ja samaistumisen. Itse näkisin ryhmälläni olleen suuri positiivinen vaikutus teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteettini muodostumiseen, ja koen sen olleen suurimpia vaikuttavia osatekijöitä.

Toisena vuotena ahmin tyytyväisesti produktioita toisensa perään, toisen vuoden kevät oli lähestulkoon ympärivuorokautista teatterin parissa työskentelyä, huomasin nauttivani suuresti kaikesta tuosta kiireestä ja tekemisestä. Tietysti hyvien hetkien lisäksi huonoja hetkiä, mutta pääosin muistan tuon kevään olleen hyvällä tavalla yksi aktiivisimmista ajanjaksoistani teatteri-ilmaisun ohjaajuuden parissa. Huomasin myös että sain paljon aikaan kun oli jatkuvasti tekemistä, samalla tarmolla tuli tehtyä myös ne vähemmän tärkeältä tuntuvat asiat. Vuoden aikana vaihtelin esiintyjän, esittävän esityksen ohjaajan ja ryhmän vetäjän roolien välillä. Tuohon aikaan aloin vahvasti näkemään, esittävän teatterin lisäksi, soveltavan ja osallistavan teatterin mahdollisuudet. Näin kuinka voisin hyödyntää niitä osa-alueita alkuperäisiin aikaisemmin mainitsemaani kiinnostukseen auttaa itseni kaltaisia. Opintosuunnitelman esittelemä työkentän laajuus konkretisoitui myös mielessäni.

Toisen vuoden jälkeen kesällä aloittamani ensimmäinen ohjaustyöni toi vahvasti kunnianhimon ja kiinnostuksen kohteeni ensisijaisesti esittävän taiteen pariin. Pääsin viimein tekemään sitä, mitä ensihetkestä teatterin lavalla olin nähnyt omimmaksi teatterin parissa, vaikken tuolloin ollut sitä päässyt kokeilemaan, eli ohjaamista. Alkuepävarmuuden ja kankeuden jälkeen tunsin olevani kotonani

ohjaajan työssä. Pääsin kokemaan hyvin konkreettisella tavalla Ruthin (1985, 22) esittelemän Wallasin nelivaiheisen teorian mallin. Näin kuinka ohjaajuus on ketjutettua jatkuvaa ongelmanratkaisua.

Aukeantaus (2007, 48-51) luettelee mielestäni ohjaajuuteen hyvin osuvia tekijöitä otsikolla: ”Luovuutta edistävät perustekijät”. Aukeantaus mainitsee ensimmäisenä sosiaalisen paineen keston, jossa ajatuksena on, että luova toimija saa osakseen ympäriltään arvostelua. Itse en muista saaneeni paljoa arvostelua, paitsi tietysti ohjaustyötäni seuraavan ohjaavan opettajan suunnalta, ja tietyissä tilanteissa myös työryhmäläisiltä. En kuitenkaan kokenut arvostelua ahdistavaksi, koska luottamus omaan tekemiseen oli jopa yllättävän suuri. Toinen Aukeantauksen luettelemista perustekijöistä on otsikolla: ”Syvällinen asiaan perehtyminen”, jossa avataan kuinka syvä asiaan perehtyminen, synnyttää asiantuntemusta joka mahdollistaa luovuuden. Perehtyminen auttaa löytämään uusia lainalaisuuksia ja ulottuvuuksia. Tämä on mielestäni tärkeää, varsinkin tekstilähtöisessä esityksen ohjaamisessa. Nautin näytelmän taustakartoituksesta ja tuntemattomien käsitteiden selvittämisestä, oli paljon helpompaa uppoutua tarinan kerrontaan kun kaikki oli kirkkaana mielessä. Kolmantena otsikkona on ”Systemointikyky”, jonka Aukeantaus kuvaa tietoisien tai alitajuntaisen työskentelyn tulosten liittämisenä vanhaan jo rakennettuun ympäristöön. Hän näkee vaarana luovaa työtä tekevän ajatusten karkaavan siten, ettei yleisö ymmärrä työn lopputulosta. Tässä en nähnyt kyseisessä ohjaustyössä olleen ongelmaa, sillä pitäydyin maanläheisyydessä kerronnan suhteen, enkä nähnyt tarpeelliseksi minkäänlaista abstrahointia. Neljäntenä ja viimeisenä Aukeantauksen otsikkona on ”Usko tavoitteen saavuttamiseen”, jossa hänen mielestään tekijän tulee ainakin omasta mielestään uskoa tavoitteen saavutettavuuteen, vaikka muut epäilisivät. Tämän suhteen yllätin itseni, olen suhteellisen stressaava ihminen, mutta kiireellisestä aikataulusta, ja suuristakin lopputuloksen valmistumista uhkaavista ongelmista huolimatta sain pidettyä itseni luottavaisena lopputuloksen saavuttamisen suhteen, vaikka työryhmästä huokuikin lievää epäuskoa kun vielä ensi-illan kynnyksellä puuttui näyttelijöitä.

Kolmantena vuotena intohimoni jälleen tasaantuivat soveltavan ja esittävän teatterin suhteen, ja itselleni tuli yhä enemmän sellainen tunne, joka minulla jo aiemminkin oli ollut, ettei minun tarvitse välttämättä valita niiden väliltä. Minun ei tarvitse profiloida itseäni vain ja ainoastaan toiseen. En tosin tiedä mistä moisen käsityksen olin saanut, että olisi pitänyt. Tuona vuonna koin osallistavan teatterin suhteen parhaita kokemuksiani ihmisläheisessä työskentelyssä, kun saimme tehdä forum-teatteria päihdekuntoutujien parissa ja myöhemmin keväällä mielenterveyskuntoutujien kanssa työpajoja. Sain kokea konkreettisen hyödyn teatteri-ilmaisun ohjaajan ammattitaidossa, ja nähdä se potentiaali joka alaltamme löytyy. Tuolloin näin työskentelyn laajuuden lisäksi ne vielä laajemmat mahdollisuudet mitä kaikkea hyvää voisin teatteri-ilmaisun ohjaajana saavuttaa. Päähäni alkoi tulvia erilaisia konteksteja

missä voisin työskennellä, ja alkuun mainitsemani ”teatterin ilosanoman” lisäksi minulle kirkastui ne rajattomat mahdollisuudet tehdä muutakin, esittävästä teatterista vapaata ihmisläheistä työtä. Kolmantena vuonna olin viimeistään myyty.

Neljäs vuosi oli asenteeni suhteen erikoinen. Koin heti syksystä asti olevani valmis kentälle, ja koin välillä jopa turhautumisen tunnetta siitä, että piti vielä käydä koulussa. Toki pidin ryhmästäme, ja myös uutena mausteena tulleet vaihto-oppilaat olivat tervetullut sekoitus jo suhteellisen vakiintuneeseen ryhmäkokoontamoomme. Turhautumiseen vaikutti luullakseni eräs pitkäkestoinen kurssi, joka sisälsi asiakastyön jota suunnittelimme ja toteutimme syksyn aikana. Tuntui siltä, että meitä oli liian monta, jo lähes ammattilaista, suunnittelemassa ja toteuttamassa projektia. Ammatti-identiteettini tuntui eheältä ja se halusi mennä jo eteenpäin.

3.3 Luovuuden tuskaa ja luopumista

Yht’äkkiä sain mennä eteenpäin. Syksyn päätteeksi päätin irrottautua ”Kokkolan kuplasta”, joksi kutsumme monen opiskelutoverin kanssa yhteistä aikaamme koulussa. Irtautuminen olikin henkisesti tavattoman raskas prosessi, olihan kyseessä suurin muutos elämäni sitten koulun alkamisen. Jouduin hyvästelemään ammatti-identiteettini muovautumista suuresti edistäneen ryhmän, jonka jäsenistä oli tullut minulle hyvin tärkeitä ihmisiä. Minun oli pakko katkaista ammatillinen napanuora, joka olisi kuitenkin täytynyt ennemmin tai myöhemmin tehdä. Seuraavaksi edessäni oli ainoastaan harjoittelun suorittaminen ja muutama kurssi, jotka kykenisin suorittamaan ilman kontaktiopetusta. Olin yksin.

Harjoittelun suoritin Teatteri Telakalla. Harjoittelussa oli monia puolia, oli soveltavaa teatteria, oli esittävän teatterin osa-alueita ja oli osallistumista vähän kaikkeen. Harjoittelun aikana ymmärsin omaavani yhä vanhoja piirteitäni. Uusien, pitkänlinjan ammattilaisten kanssa työskentely, osoittautui minulle yllättäen haasteeksi. Vaikka läpi opintojeni olin saanut uskoa omaan tekemiseen ja osaamiseen yhä enenevässä määrin, oli silti jännittävä tilanne yrittäessäni mennä itsevarmasti näyttämään omaa osaamistani. Koin jälleen lievää alemmuudentunnetta.

Alkuun olin hieman erillään ryhmästä tarkkailijana, kuten olen aina ollut uusissa ryhmissä. Vanhat ryhmäroolit pätevät yhä edelleen, ja vaikka tuosta roolista pois pääseminen on kerta kerralta nopeampaa, on se yhä kehitettävä asia. Olenkin todennut teatteri-ilmaisun ohjaajuuden kulmakiviä itselleni olleen itsenäisyys. Minulle on toimimisen kannalta tärkeää, että saan tehdä asioita omilla

ehdoillani, tai vaihtoehtoisesti olla osana ryhmää, jossa kaikki ovat samanarvoisessa asemassa ja yhteisvastuussa kaikesta.

Harjoittelu antoi minulle lopulta ammatillista itsevarmuutta, vaikka aluksi tuntui sitä lähes vievän. Olen nyt jälkepäin tietoisempi omista heikkouksistani ja siten pystyn myös kehittämään itseäni niiden suhteen. Harjoittelun jälkeen aloin ohjaamaan kahta eri kesäteatteriproduktiota. Kotikaupunkiini Keuruulle ohjasin maalaiskomediaa nimeltä “Väärinkäsityksiä”. Ohjaus sisälsi haasteita oman motivaationi suhteen, sillä tekstiä en saanut itse päättää, ja se ei ollut itselleni luomisen vimmaa synnyttävä. Yritin löytää tekstistä jotain tarttumapintaa, jolla saisin itselleni perusteen ohjata kyseistä näytelmää. Valmistusprosessi oli mielenkiintoinen jo pelkästään tuon huomion takia, että todellakin merkityksellinen tarina on itselleni tärkeä osa työhön ryhtymistä, “kunhan jotain tekee” ei ole riittävä peruste luovalle työskentelylle.

Jyväskylään ohjasin taas aivan päinvastaisista lähtökohdista kuin Keuruulla. Jeppe Niilonpoika näytelmä rakennettiin osin työryhmävetoisesti, sillä minulle oli tärkeä saada työryhmän kädenjälki näkyviin. Poimin näytelmästä punaisia lankoja ja yhdessä työryhmän kanssa, he improvisoiden, minä kirjoittaen ja ohjaten, kokosimme näistä langoista kokonaisuuden joka seurasi alkuperäisteoksen juonta, mutta toi mukanaan näyttelijöiden ominaislaatuja.

Ammatillisesti mietittynä on mielenkiintoista verrata noita kahta produktiota keskenään. Näkisin jälleen vapaus tekemiselle olleen avaintekijä mielekkyydelle. Keuruulla oli totuttuja tapoja tehdä asioita, ja en lähtenyt tietoisesti asioita muuttamaan vaan lopulta asennoiduin ohjaukseen tilaustyönä ja jätin omat taiteelliset kunnianhimonni taka-alalle. Harmillisesti tämä vaikutti kokonaisuutena työtä kohtaan. Jyväskylässä minulla oli lähestulkoon täysin vapaat kädet kaikkeen tekemiseen, joka ruokki luovuuttani ja motivaatiotani valtaisesti. Näen itseni jatkossakin tekemässä tällaisia joko osaksi tai täysin työryhmä lähtöistä esittävää teatteria.

Kahden näytelmän rinnakkainen, lähes päällekkäinen ohjaaminen oli jälkikäteen ajateltuna virheliike, varsinkin tuossa ammatillisen kasvun vaiheessa jossa tiesin opintojen loppuunsaattamisen olevan painostavana tekijänä. Suurimpana heikkoutena huomioin oman tunnollinen otteeni tekemiseen, joka haittasi keskittymiskykyä monesti kun tunsin vaihtavani fokustani liikaa toiseen produktioon ja välillä taas toiseen, halusin panostaa molempiin yhtä-aikaa. Tämä fokuksen vaihtelu vaikutti flow-tilaan pääsemiselle ja sen pysyvyydelle, Jyväskylän produktiossa minun oli hieman helpompi päästä flow-tilaan, kun taas Keuruun produktiossa siihen pääsy oli harvinaisempaa. Kari Uusikylä (2012, 128-129)

kuvailee ”Luovuus kuuluu kaikille” kirjassaan flow-tilan olevan täydellistä keskittymistä toimintaan. Toimija pystyy sulkemaan elämän epämiellyttävät puolet mielestään ja ajankulu menettää merkityksensä. Hän voi kokea tekemisestään suurta nautintoa. Molemmissa produktionissa huomasi mieltävänä välillä liikaakin aikataulua, joka pudotti minut jatkuvasti flowsta. Jatkuva keskittymiskyvyn vaihtelu oli tuskallista.

Vaikka olin kohtalaisen tyytyväinen lopputuloksiin, silti koin pettyneeni. En tarkalleen tiedä mihin, omien odotusten saavuttamattomuuteen? Vai kenties omaan aikataulutuskyyneen? Ehkä koin etten tehnyt kummassakaan parastani, en tiedä olisinko voinut tehdä parempaa. Tästä alkoi etäännytyks luovasta työstä, ainakin siksi ajaksi kunnes saisin loput opinnot suoritettua. Tauko kesti lähes kaksi vuotta.

3.4 Jotain aivan muuta

Tuskastuttuani muutaman kuukauden jälkeen toimeettomuuteen, kun en saanut opintojen loppuunsaattamista aikaiseksi lukuisista yrityksistä huolimatta, päätin että tarvitsevani jotain tekemistä, ja tuloja. Päätin mennä töihin saadakseni jonkinlaisen rytmin elämäni, ajattelin myös saavani tällöin paremmin aikaiseksi. Päädyin aluksi puhelinmyyjäksi, josta nopeasti päädyin asiakasneuvojaksi, tässä työssä toimin yhä. Nyt pääsin käyttämään Aukentauksen (2007, 57) luovuustyypeistä pääsääntöisesti työluovuutta. Käytin luovuutta puhelinmyyjänä keksiessäni eri argumentteja myydessäni tuotteita asiakkaille. En tiedä mihin luovuuden alaan motivaation ylläpitäminen lukeutuu työssä joka on työni lähinnä työssä olemisen takia. Ehkä se pysyy yllä ulkoisten motivaattoreiden, kuten hyvän työyhteisön ja tietysti palkan kautta.

Pidän ammatti-identiteettini kannalta tärkeänä kokemuksiani asiakaspalveluammattista, olen tämän työn aikana saanut uudenlaista perspektiiviä teatteri-ilmaisun ohjaajuuteeni. Osa on hyvää perspektiiviä, osa regressiivistä. Aikaa on kuitenkin kulunut luovasta työstä taiteen parissa. Hyvän perspektiivin näen siinä että olen paljon miettinyt mitä haluan tehdä loppuelämäni ajan. Ajatus on yhä painostava lähes 30-vuotiaalle pojalle, muttei yhtä painostava kuin kertomukseni alun 15-vuotiaalle. Viimeisen vuoden ajan olen enenevässä määrin kaivannut takaisin teatteri-ilmaisun ohjaajan työkentälle, ja olen varma että haluan tehdä sitä tästä tulevaisuuteen.

3.5 Paluu tulevaisuuteen

Tänä keväänä olen ottanut harteilleni kaiken mahdollisen käynnistääkseni teatteri-ilmaisun ohjaajuuden horroksestaan. Olen osallistunut muutamaan videoprojektiin, aloittanut opintojeni päätökseen viemisen ja lisäksi olen aloittanut kesäteatteriproduktion, joka painaa mielessä tätä tutkimusta kirjoittaessakin. Käynnistysvaikeudet olivat yllättävän vähäisiä, ja kaikki on sujunut ikuista aikataulutusta ongelmaa lukuun ottamatta hyvin. Suurimpia kehittämisen aiheita, joita on tästäkin kertomuksesta kummunut, on aikataulutuksen merkitys teatteri-ilmaisun ohjaajuudessa, totutuista rooleista jo heti alkuun pois pyrkiminen, ja itseensä luottaminen.

3.6 Kysymykset

Seuraavassa käsittelen neljälle eri vuosina teatteri-ilmaisun ohjaajaksi valmistuneelle teettämäni haastattelun tuloksia. Kysymyksiä oli yhteensä 6 kappaletta ja niillä pyrin saamaan aikaan jonkinlaisen kuvan kaikkien kyselyyn osallistuneiden teatteritaustasta, teatteri-ilmaisun ohjaajuuden rakentumisesta aina nykyisen hetken kuvailuun asti. Seuraavassa asettamani kysymykset ja perustelut:

1. Milloin olet valmistunut teatteri-ilmaisun ohjaajaksi?

Tavoitteena on saada selville vastaajan valmistumisvuosi jotta voidaan nähdä onko olennaisia eroja eri valmistumisajankohdissa.

2. Mitkä ovat taustasi teatterin suhteen ennen opintojasi?

Omissa kokemuksissani analysoin omia taustojani teatterin, taiteen suhteen ja avasin taustoja omasta menneisyydestä ilman kunnan kosketusta kyseisiin asioihin. Kysymys jotta vertailussa voidaan etsiä mahdollisia yhtymäkohtia tähän aikaan ennen opintoja, ja sitä myöden kartoittaa mistä asti ammatti-identiteetti mahdollisesti teatteri-ilmaisun ohjaajuuden suhteen rakentuu.

3. Miksi alunperin valitsit teatteri-ilmaisun ohjaajan opinnot?

Tarkoituksena saada kuuluviin motiiveja joita itse myös narratiivissani avasin Vastaukset antavat perspektiivin ammatti-identiteetin rakentumiselle.

4. Miten kuvailisit teatteri-ilmaisun ohjaajuutta?

Tarkoituksena nähdä kuinka yhtenäinen kuva ammattinimikkeestä on.

5. Miten teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteetisi on muuttunut ajan myötä? ennen opintoja, niiden aikana, niiden jälkeen?

Tarkoituksena saada vastaajan kokemuksia oman ammatti-identiteetin muutoksen eri vaiheissa.

6. Mikä on suhteesi teatteri-ilmaisun ohjaajuuteen nykyään?

Tarkoituksena saada kuva nykyhetkestä josta varmasti löytyy myös viitteitä tulevaan. Tästä syystä tulevasta ei erikseen kysymystä.

3.7 Haastateltavien vastaukset

Haastateltavat ovat valmistuneet vuosina 2011, 2012, 2015 ja 2017. Teatteritausta vaihtelee haastateltavilla. Osa kertoo harrastaneen teatteria vaihtelevalla intensiteetillä jo pitkään ennen opintoja, kun taas osa on mielestään harrastanut vähemmän aikaa. Kolme haastateltavista mainitsee käyneen kansanopistossa jonkinlaisen teatteripainotteisen opintokokonaisuuden. Kaikilla on ollut kuitenkin jotain kokemusta teatterista ennen teatteri-ilmaisun ohjaaja opintoja. (Haastattelu 2017.)

Kysyttäessä syytä teatteri-ilmaisun ohjaajan opintojen valintaan, useampi vastaajista mainitsee pitävänsä näyttelemisestä, mutta sanoo haluvansa myös jotain muuta. Yksi vastaajista kertoo halunneensa nimenomaan tehdä teatteria työkseen, muttei halua olla näyttelijä. Esiin nousevat kiinnostukset ohjaajuuteen, sosiaalityön ja teatterityön yhdistämiseen, yhteisöllisyyteen perehtymiseen. Vaikka monilla vaikuttaa harrastaminen lähteneen näyttelemisestä, ei kenelläkään ollut ehdotonta paloa pelkästään siihen. Samoin kuvaan omassa kokemuksissani. Osalla myös nousevat esiin kiinnostus soveltavaan teatteriin, ja heillä myös on ollut myös jotain taustatietoa siitä ennen opintoja. (Haastattelu 2017.) Tämäkin käy yhteen oman kokemukseni kanssa. Vaikka itse en soveltavan teatterin käsitettä tiennytkään, alkuperäiset lähtökohtani kuitenkin viittasivat sen kaltaisen toiminnan suuntaan.

Pyydettyäessä kuvaamaan teatteri-ilmaisun ohjaajuutta suurimpina asioina nousevat ihmisläheinen työskentely ja ryhmän ohjaus. Kaikilla vastaajilla on painopiste hieman eri. Eräs painottaa teatteri-ilmaisun ohjaajuuden olevan hänelle itselleen ennen kaikkea ryhmäohjaaja, joka mahdollistaa

yhteisöllisyyden kokemukset. Toinen listaa taiteilijuuden, pedagogisuuden ja sosiaalityön. Kolmas painottaa moniosaajuutta esittävän ja soveltavan taiteen kentillä. Neljäs näkee teatteri-ilmaisun ohjaajan terminä olevan vaikeasti avautuva, mutta kokee teatteri-ilmaisun ohjaajuuden lähtevän itseilmaisusta ja menevän kohti teatterillisiä kokonaisuuksia. (Haastattelu 2017.) Vastaukset eivät suoraan tätä kerro, mutta tulkitsen kaikilla olevan hyvin samankaltainen ydinajatus teatteri-ilmaisun ohjaajuudesta, johon liittyy eräänlainen moniosaaminen. Tätä kuvailua itsekin olen käyttänyt niissä tilanteissa, kun minulta on yritetty tiedustella opiskelemaani alaa.

Teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteetin muutosta kuvaillessa kolme haastateltavista aloittivat vastauksensa opintojen alusta, ja kaksi heistä myöntää ammattinimikkeen heille tuolloin vielä olleen epäselvä. Yleisesti vastauksista nousee vahvana ammatti-identiteetin jatkuva muutos ja kehitys. Yksi haastateltavista kertoo työskennelleen ensin enimmäkseen esittävän teatterin parissa, mutta sittemmin siirtyneen myös soveltavan teatterin puolelle, muutos tuli työpaikan vaihtuessa työhön, joka painottui enemmän soveltavaan teatteriin. Kaksi myöhemmin valmistunutta haastateltavista mainitseekin ammatti-identiteetin muotoutuvan ja muotoutuneen paljolti sen mukaan minkälaisia töitä ajautuu teatteri-ilmaisun ohjaajan kentällä tekemään. Enemmän soveltavan teatterin pariin siirtynyt mainitsee siirtymiseen vaikuttaneen myös havaintonsa, jonka mukaan elannon ansaitseminen ainoastaan esittävän teatterin saralla tapahtuvilla töillä on hankalaa. Myös toinen haastateltava ottaa kantaa elantoon liittyen että hänen ammattiylpeytensä on kehittynyt siten, että osaa seistä oman osaamisensa takana, ja myös sitä myötä kiinnittää huomiota työstä saatavaan korvaukseen. Yksi haastateltavista kertoo teatteri-ilmaisun ohjaaja identiteettinsä olevan monimutkainen ja epävarma, hänkin tunnistaa osaamisensa mutta kokee ettei ole tarpeeksi hyvä tai ei täyttäisi ryhmäläisten vaatimuksia. Hän mainitsee kokevansa olevan tärkeää päästä yksinäisen työskentelytavan keskellä jakamaan kokemuksia kollegan kanssa tuen ja/tai palautteen saamiseksi. (Haastattelu 2017.) Tunnistan vastauksissa omia ajatuksiani, itsekin lähtökohtaisesti olin esittävän taiteen kannalla, ennen kuin tutustuin soveltavaan teatteriin, ja nähtäväksi jää millaisten työtilaisuuksien myötä pääsen soveltavaa tekemään. Uskon että ne syntyvät pääosin omasta työtilaisuuksien luomisesta.

Nykyisestä suhteesta teatteri-ilmaisun ohjaajuuteen huokuu pääosin positiivinen suhtautuminen siihen. Lähes kaikilla suurimpana ristiriitaisia tuntemuksia herättävänä oli freelance-työtavan epävarmuus ja töiden saannin tai työtilaisuuksien luonnin työteliäisyys jo itsessään. Yksittäisenä ajatuksena nostan erään haastateltavan maininnan teatteri-ilmaisun ohjaajan identiteetin olevan suuri osa varsinaista identiteettiään, ei irrallinen työ-identiteetti. Hän näkee sen olevan tapa olla ihmisten kanssa ja tehdä asioita. Toinen näkee ristiriitana yhteisöllisyydessä. Hän toimii yhteisöllisten kokemusten

mahdollistajana, mutta itse toimijana kokee olevansa yksin, ilman työyhteisön tukea. Haastateltavien lisäksi en juuri ole tavannut negatiiviseen tai pessimistiseen suhtautumiseen teatteri-ilmaisun ohjaajuuden suhteen, ja jos on jotain sen kaltaisia tunteita ollut, on kyseinen henkilö nähnyt omimmaksi esittävän taiteen työkentän. Ammatti-identiteetti ja identiteetti käsitteestä itsekin näkisin teatteri-ilmaisun ohjaajuuden olevan lähinnä omaa sosiaalista identiteettiä, myös ilman ammatillista kontekstia, koen sen eräänlaisena elämänfilosofiana.

4 POHDINTAA

Tutkimuksessa lähdin tutkimaan ammatti-identiteettini rakentumista narratiivisella tutkimusotteella, tutkien oman elämäni kokemuksia, verraten niitä työkentällä toimivien teatteri-ilmaisun ohjaajien kokemuksiin. Lähdin tutkimaan kuinka teatteri-ilmaisun ohjaajan ammatti-identiteetti muodostuu ja onko sillä jotain yleistettävää muotoa. Lähdin tarkastelemaan myös luovuuden ilmenemistä suhteessa teatteri-ilmaisun ohjaajuuteen.

Selvitin omassa narratiivissani luovan tekemisen kulkeneen läpi elämäni, mutta olen käyttänyt henkilökohtaisiin intresseihini nähden väärää luovuuden tyyppiä, jos tarkastellaan asiaa Aukeantauksen (2007, 57) jaottelun kannalta. Teatteriin käsiksi päästyäni taas huomasin omaavani luovuuteen Ruthin (1985, 22) mukaan liitettäviä ongelmanratkaisukeskeisiä ominaisuuksia ja huomasin myös samaistuvani ohjaustyössä Aukeantauksen (2007, 48-51) mainitsemiin ”luovuutta edistäviin perustekijöihin”.

Haastatteluosuudessa vahvistui käsitys teatteri-ilmaisun ohjaajuuden ammatti-identiteetin rakentumisen alkavan jo ennen opintoja, kun moni haastateltavista oli kokenut teatteri harrastuksen omakseen, mutta oli halunnut siltä jotain muutakin kuin näyttelijyyttä. Monella oli, kuten itselläkin, jo tuossa vaiheessa jotain soveltavankin teatterin puoleen viittaavaa mielessään koulutukseen hakeutuessaan. Ammatti-identiteetti näyttäytyy myös vahvasti muuttuvana teatteri-ilmaisun ohjaajudessa, mutta sillä on ydin jonka päälle pystyy rakentamaan. Se saattaa myös paljolti määrittää myös yksilön omaa yksityistä identiteettiä. Tästäkin syystä luulen, että ammatillisen toiminnan yksinäisyys, ilman työyhteisöä on suhteellisen yleinen teatteri-ilmaisun ohjaajien keskuudessa. sitä en tosin pysty tällä otannalla varmaksi todentamaan. Koen tällaisen kokemuksen liittyvän juuri Eteläpellon ja Vähäsantasen (2010, 46) näkemyksiin yksilön kuulumisesta johonkin. Jos ammatti-identiteetti rakentuu pitkälti tiiviin ryhmän kanssa, voi samaistuminen kyseiseen ryhmään olla voimakasta myös siitä poistuttua. Mielestäni on harmi, että näennäisen moni alamme ammattilaisista työskentelee yksin.

Tutkimuksessani olisin voinut jalostaa haastattelua pidemmälle ja lisätä siihen enemmän elementtejä koskien mm. luovuutta ja muita tutkimuksen aikana nousseita teemoja. Suurempi otanta olisi myös mahdollistanut laajemman kuvan teatteri-ilmaisun ohjaajuudesta, mutten ole varma olisiko näihin kysymyksiin vastausta hakiessa tuo ollut tarpeellista. Tutkimukseni lopuksi voin todeta teatteri-

ilmaisun ohjaajuuden olevan monimuotoinen kokonaisuus, joka on kullekin sen koulutuksen omaavalle omannäköisensä. Oma ammatillisuuteni on lentoon lähdössä ja olen luottavaisin mielin. Tiedän opintojen muuttaneen minua ihmisenä ja antaneen minulle niin valtaisan hyviä oppeja ja jopa määrittänyt omaa identiteettiäni johon voin olla tyytyväinen. Näitä asioita ei voi minulta ottaa pois. Aion tehdä kaikkeni, jotta toisin muillekin ihmisille sitä samaa optimistista ja elämänhaluista asennetta, jota olen parhaimmillani saanut näiden vuosien aikana tuntea.

LÄHTEET

Centria-ammattikorkeakoulu. SoleOps- järjestelmä. Teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutusohjelman opetussuunnitelma 2011-2012. Web-sivu. Saatavissa:

[https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/sea?](https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/sea?kouluhj_id=2003842&ryhmyttyp=1&lukuvuosi=2003607&stack=push)

[kouluhj_id=2003842&ryhmyttyp=1&lukuvuosi=2003607&stack=push](https://soleops.cou.fi/opsnet/disp/fi/ops_KoulOhjSel/tab/tab/sea?kouluhj_id=2003842&ryhmyttyp=1&lukuvuosi=2003607&stack=push). Viitattu 25.6.2017.

Dunderfelt, T. 2008. Intuitio: Sisäinen viisaus. Helsinki: Kirjapaja.

Eteläpelto, A.& Vähäsantanen, K. Ammatillinen identiteetti persoonallisena ja sosiaalisena konstruktiona. T, Asunmaa., P, Räihä. Samalta viivalta–Valtakunnallisen kasvatusalan valintayhteistyöverkoston (VAKAVA) kirjallisen kokeen aineisto 2010. Jyväskylä: PS-kustannus.

Haavikko, R.& Ruth, J. 1985. Luovuuden ulottuvuudet. 2. painos. Espoo: Weilin+Göös.

Hokkila, K. 2013. ”Mut mä en oo koskaan lukenu itteeni perusextraks” -ammatti-identiteetti uuden työn kontekstissa. Itä-Suomen yliopisto, Yhteiskunta- ja kauppatieteiden tiedekunta, Kauppatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma.

Jalkanen, N. 2013. Luovuus, Mitä luovuus on – Eräiden opettajaopiskelijoiden käsityksiä luovuudesta. Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta, Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.

Löytönen, T. 2007. Narratiivinen tutkimusote. Teatterikorkeakoulu. Saatavissa:

<http://www.xip.fi/tutkija/0402.htm>. Viitattu 25.6.2017.

Metsämuuronen, J. 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. 3. laitos. 2. korjattu painos. Helsinki: International Methelp Ky & Jari Metsämuuronen.

Teatteri-ilmaisun ohjaaja. Wikipedia. Saatavissa: https://fi.wikipedia.org/wiki/Teatteri-ilmaisun_ohjaaja. Viitattu 25.6.2017.

Rouhiainen, S. 2007. Fenomenologis-hermeneuttinen tutkimusote. Teatterikorkeakoulu. Saatavissa: <http://www.xip.fi/tutkija/0401.htm>. Viitattu 25.6.2017.

Uusikylä, K. 2012. Luovuus kuuluu kaikille. Jyväskylä: PS-kustannus.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Haastattelut, 2017. Haastattelija Ville Vehmasaho.